

heemkunde kring
DE VIERSCHAER
WOUW

3/4-'97

De Wouwse steenfabrieken

I. Voorwoord

Na de boeken over de Wouwse zuivelfabriek en de bierbrouwerijen lag het voor de hand om ook de steenfabrieken die de gemeente Wouw in het verleden rijk was te beschrijven. Een agrarische gemeente als Wouw heeft op het gebied van industrie weinig meer te bieden dan fabrieken die in het verlengde van het agrarische karakter van de gemeente liggen.

De plannen voor dit boek kregen in 1993 al wat vorm toen in de voormalige steenfabriek in Wouwse Plantage een open dag werd gehouden. In die periode werden interviews afgenomen en archieven bezocht. Toen kwam het niet tot een verwerking van deze gegevens. Pas eind 1997, toen de steengalerij van J & W Bouwpartners in Wouwse Plantage geopend werd, kwam de vraag om een boekje waarin de wetenswaardigheden van de steenfabriek 'Wouwse Plantage' op een rij stonden. In dat kader verscheen van mijn hand het boekje "Van steenoven naar steengalerij". De gegevens uit dat boekje zijn verwerkt in deze beschrijving van de steenfabrieken in de gemeente Wouw.

Van oudsher was er al bedrijvigheid op het gebied van steenbakken en een bloemlezing hiervan is te vinden in het hoofdstuk gewijd aan de veldovens, die vooral in het gebied tussen Wouwse Plantage en Essen en rond het Wouwse kasteel lagen.

Pas in de tweede helft van de vorige en het begin van deze eeuw kwamen de 'echte' steenfabrieken tot stand. In dit kader worden de fabrieken in Wouwse Plantage, op Zoomvliet, aan de Boerenweg in Heerle en de fabriek op Oostelaar in Wouw besproken. Toch moest ik me meteen beperkingen opleggen, want zo veel archiefmateriaal als er van de steenfabriek in Wouwse Plantage bestond, zo weinig was er aanwezig van de drie andere fabrieken. Bepaalde gegevens ontbraken

zelfs helemaal. Door wat interviews heb ik die lacunes proberen op te vullen, maar niet in alle gevallen is dat gelukt.

Vooraf van de steenfabriek in Heerle zijn weinig gegevens bekend. Zo is er van uitbreidingen tussen 1900 en 1913 geen archiefmateriaal te achterhalen, terwijl uit kadastertekeningen blijkt dat er wel activiteiten plaats gevonden hebben in die periode. Soms rees de vraag of burgemeester P.C. Daverveldt in het begin van deze eeuw illegaal zijn steenfabriek in Heerle had uitgebreid, maar dat moet uitgesloten worden omdat er ook toen sprake was van vrij nauwkeurig omschreven procedures.

Foto's waren er wel voorhanden, maar opnieuw niet van de fabriek in Heerle. Van de fabriek in Zoomvliet vond ik een ansichtkaart uit de twintiger jaren, terwijl de heer Guillaume de Leeuw uit Ossendrecht een aantal schitterende foto's had van het maken van draineerbuisen in Halsteren. De omstandigheden waaronder gewerkt werd in de fabriek op Zoomvliet waren naar zijn zeggen identiek. Deze foto's treft U eveneens in dit boek aan. Met behulp van tekeningen, briefhoofden en rekeningen is geprobeerd een zo goed mogelijke indruk te geven van het werk in en om de steenfabrieken in de gemeente Wouw.

Van de steenfabriek in Wouw zijn foto's in dit boek opgenomen, die rond 1958 werden gemaakt. Die foto's heb ik enkele jaren geleden van iemand mogen kopiëren, maar dom genoeg heb ik toen niet genoteerd wie de eigenaar was. Misschien dat die, na het lezen van dit nummer, alsnog even contact op wil nemen.

Om het geheel te completeren, werd een hoofdstuk toegevoegd over het bakken van steen in met name de ringoven en de leefomstandigheden van de arbeiders. Daarbij heb ik dankbaar gebruik gemaakt van bestaande literatuur en de verhalen van oud-arbeiders. Vooral het boek van drs. G. Janssen over de steenfabricage in de negentiende en twintigste eeuw heb ik er veelvuldig op nageslagen. U treft dat overigens in de bronvermelding bij de verschillende hoofdstukken steeds aan. Daar vindt U ook een uitgebreide notatie met de vindplaatsen van de archiefstukken. Hoewel destijds de archiefstukken anders waren genummerd heb ik geprobeerd om via de concordance in de inventaris de huidige nummers te vermelden.

Voor de genealogen onder onze lezers enkele fragmenten van de Wouwse steenbakkersfamilies Van Wesenbeeck, Verdussen en De Leeuw. Het gaat hier slechts om fragmenten en geïnteresseerden kunnen deze met gering speurwerk verder uitbreiden. De families Koen, Emsens en De Caters treft U niet aan. De tijd drong te veel om hier naspeuringen naar te verrichten.

De geïnteresseerde lezer wens ik veel leesplezier toe en de wat oudere lezers zullen zich ongetwijfeld het werk 'op d'un oven' nog voor de geest kunnen halen.

Wouw, 16 januari 1998

René Hermans

Deze uitgave werd mede mogelijk
door de financiële steun van de
Drankencentrale "Wouw" B.V.